

AZ ÁROLLÓ

Irta: Pálcs Miklós

»Feljavítani a dolgozó paraszt ellátását ipari termékekkel.

Megvédeni a dolgozó parasztot minden kiszákmányoló irányzattól.

Felemelni a dolgozó paraszt anyagi és kulturális színvonalát». (Az Ötéves Terv törvénye).

»A mezőgazdasági és ipari cikkek árai között tennálló »olló« a parasztság javára... összébb csukódott», írja Kidrics Borisz a »Kötött Árakról« c. cikkében.

1. Mit nevezünk a mezőgazdasági és ipari cikkek árai közötti ollónak,
2. mit jelent az idézett »összébb csukódás«.
3. milyen gazdasági és politikai fejlődés eredménye és
4. milyen gazdasági és politikai következményekkel jár ez?

I.

»A régi Jugoszláviában a gyáripár kiszákmányolta a dolgozó paraszt mezőgazdaságát. A mezőgazdaságot alárendelték kartellak, bankárok, gyárosok és nagykereskedők érdekének. Ez volt az alapvető oka annak, hogy a mezőgazdaság nem fejlődött és a dolgozó parasztság tönkrement.« (Hebrang Andrija: Beszámoló az Ötéves Tervről).

A tőkés tenmelés egyik jellemvonása, hogy az ipar fejlődése gyorsabb a mezőgazdasági termelés fejlődésénél és növekedik a város-falú közötti ellentét, növekedik a paraszt kiszolgáltatottsága és elszegényedése. Ennek a folyamatnak méreteit a háború előtti Jugoszláviában egyrészt a parasztság óriás méretű eladósodottsága mutatja és az, hogy a kölcsönök jórészt nem a termelés emelésére, hanem az ellátás fedezésére használták fel, másrészt ezt mutatják az állatállományról szóló adatok is.* Ezek szerint a volt Dunabánságban 1921-től 1937-ig a szarvasmarhák száma 30, a sertések száma 22, a juhek száma 10 százalékkal csökkent, és ugyanakkor nőtt a kecskék és szárnyasok száma. Ez a jelenség jellemző a parasztság elszegényedésére. Ehhez hozzá kell vennünk, hogy a gazdaságok átlag egy lóval rendelkeztek. Akkor megállapítottuk, hogy *»A gazdaságok majd kétharmada életképtelen, az állatállomány sem a munkához, sem a trágyázáshoz nem elég, korszerű gazdálkodáshoz (műtrágya, gépek, stb.) nincs tőke.«* Ilyen volt a helyzet az ország legnagyobb és legtermékenyebb mezőgazdasági területeit magáhfoglaló egykori Dunabánságban. Az ország többi részén a kép csak ennél is sralmasabb lehetett és volt is.

*) I. Pálcs Miklós: Mezőgazdaságunk nehézségei, HÍD 1939. 77 oldal.

A nemzeti jövedelem alig gyarapodott. A mezőgazdaságra vonatkozó kimutatások annak visszaesését kutatták, habár Jugoszlávia lakossága főtelegeinek foglalkozása a mezőgazdaság volt. A régi Jugoszláviában a mezőgazdaság nem fejlődött, a falu elszegényedett.

A tőkésék kiszákmányolták a falut, mindenekelőtt a közép- és szegényparasztságot. A gyárosok és kereskedők magas és egyre magasabb árakat szabtak az ipari cikkeknek, ugyanakkor egyre olcsóbban vásárolták a parasztság terményeit. Ez mindinkább a tőkésék gazdasági függőségébe vetette a parasztságot. Az uszorakölcsonók csak fokozták ezt a folyamatot. Az állami megterhelések (adók, beszolgáltatások) még jobban megnehezítették a falu helyzetét. Néhány számadat szemléltetőbbé teszi ezt a képet.

A parasztek által eladott és vásárolt cikkek jelzőszáma Jugoszláviában			
	1928	1934	1939
a kapott árak	100	36	53
a fizetett árak	100	36	53
a kettő viszonya ill. a parasztság vásárlóképessége	100	47	63

A mezőgazdasági cikkek árvesztésége tíz év alatt 47%, az ipari cikkeké viszont csak 17% volt. Ez azt jelentette, hogy az ipari áruért, amely 1928-ban mondjuk 100 kg. búzába került, 1939-ben majdnem 200 kg. búzát kellett adni.

1934-ig a parasztság vásárlóképessége a felére csökkent. A valójában még többet, mert a kimutatás az úgynevezett nagybani árakon alapult. Tudvalevő, hogy ezt az árat a legjobb esetben csak a nagybirtokosok érték el, a parasztek, különösen a kis- és középparasztek, ennél jóval olcsóbban adták el terményeiket. Például 100 kg. buza nagybani ára 1939-ben 152 dinár volt. A parasztek túlnyomó többsége 100 dinárért volt kénytelen elkótyavetyélni búzáját. Ezzel szemben vásárolni csak jóval a nagykereskedelmi árakon felül vásárolhattak.

A mezőgazdasági és ipari cikkek árának ezt az ellentétes irányú fejlődését, amely a tőkés termelésnek egyik jellemvonása, nevezzük »árolló«-nak, illetőleg az »olló« kinyílásának. Ez az »olló« annak következménye, hogy nagyobbfokú gépesítés, korszerű termelési eszközök alkalmazásával az ipar túlhaladja a mezőgazdaságot. Az államhatalom eszközeivel rendelkező tőkésék az általuk diktált és érdekeinek megfelelő vám-, adó-, szállítási politikával méginkább fokozták ezt az irányzatot, amely a falu szegénységének elmélyítéséhez, a nyomor terjedéséhez vezet. A mezőgazdaság gépesítése a tőkés rendszerben a parasztság tönkretévesének másik eszközévé válik és kizárólag a tőkésék gazdasági erejét emeli.

A falvak nyomora és nincstelensége elválaszthatatlan kísérője a nálunk letűnt társadalmi rendszernek. Ezért a parasztság elégedetlen és kiutat keres. A háború előtti Jugoszláviában a falvak gazdasági lezüllesztését fokozta az ország félgyarmati helyzete, az elégedetlenséget csak növelte a nagyszerb uralkodócsoport profitéhsége és önkényuralmának kímélet-

len eszközei. Ehhez különösen a nemszerb vidékeken hozzájárult a sokhelyütt mesterségesen sovíniszta gyűlölködésé szított megoldatlan nemzeti kérdés.

II.

»Csak harcban hívni a népet a megszállók ellen és ugyanakkor nem érteni meg vele, hogy harcával valami újat vív ki magának, valami sokkal jobbat és, hogy a régi nem tér vissza többé — nem lett volna elegendő.« (Broz Joszíp-Tito: Az új Jugoszlávia felszabadító harca, Kommunista 1. sz., magyarul Híd 1946. 705. old.).

Amikor a Kommunista Párt 1941-ben a megszállók ellen harcba hívta az ország népeit, tudta, hogy a felhívás csak akkor talál termékeny talajra, ha mindjárt feltárja a jobb jövő távlatait is.

A népfelszabadító harc vezetésének és az új Jugoszlávia építésének politikai eszköze a Népfront. A Népfront az egész dolgozó nép egységének — mindenekelőtt a munkás-paraszt szövetségnek — kifejezése. Ez a szövetség biztosította a tömegek kiállítását és odaadását a harcban és a győzelmet követő országépítésben.

A tervgazdálkodás bevezetése, a terv megvalósítása hazánkat a szocializmus útjára vezeti. Ez azt jelenti, hogy felszámoljuk a város és falú ellentét. Törekedünk, hogy tudományos eszközök alkalmazásával meggyorsítsuk a mezőgazdaság fejlődését, korszerűsítését. Egyúttal szocialista alapokra fektetve és megszervezve az ipari és mezőgazdasági termékek csereforgalmát, egy vonalra emeljük azok árszintjét — megszüntetjük az áróllót, a falú elmaradottságának eredményét és kizsákmányolásának eszközét — kifejezését. A munkás-paraszt szövetség gazdasági alapja ílymódon még szilárdabb lesz, mégjobbabb készülésül.

»Mi meg akarjuk valósítani a tervgazdálkodást a mezőgazdaságban, mert az egyaránt érdeke a közösségnek, mint egésznek és maguknak a parasztoznak is.« (Tito: Beszámoló az Ötéves Tervről).

Tudvalevő, hogy a kiindulásnak vett 1939-es évben már a gazdasági élet legtöbb terén érezhető volt az általános háborús készülődés és ennek következtében az árak emelkedése — a drágaság. Ha a szövetkezeteken át történő eladási és vásárlási árakat összevetjük az 1939-es árakkal, láthatjuk, hogy a mezőgazdasági termények állami átvételi árai — amelyek nem függenek az átadott árú mennyiségétől, amelyeket minden termelő közvetlenül megkap — az 1939-es áraknak közel háromszorosai. Átlagban 2,8-szeresei.

Ezzel szemben az ipari termékek árai — néhány cikket kivéve — az 1939-es áraknak csak két és fél szeresei. Átlagban 2,4-szeresei. Ez azt jelenti, hogy az ipari cikkek árai a mezőgazdaságiakhoz viszonyítva csökkentek. Ebből következik, hogy *ma a parasztság terményeiért több ipari cikket kaphat, mint 1939-ben.* Például:

Hogy a paraszt megvásárolhasson	adott búzát 1939	ad 1948	adott kender 1939	ad 1948
100 kg. cukrot	100 kg.	80 (kg.)	250 kg.	143 kg.
10 lit. petrolumot	46	13	116	24
10 kg. sót	20	7	50	12
100 kg. cementet	400	358	1000	641
100 doboz gyufát	66	25	166	43
1000 drb. téglát	333	266	833	466
100 kg. műtrágyát	67	47	180	84
1 drb. baltát	19	15	46	26
1 drb. kaszát	23	12	60	22
1 drb. sarlót	6	4	15	8
1 drb. ekét	526	482	1316	858
1 pár bakancsot	132	125	330	223
1 drb. télikabátot	406	392	1116	694

Csak néhány terményt, ill. ipari cikket ragadtunk ki a listából.

Ezek a számok mindennél szemléltetőbben mutatják a népi demokrácia gazdasági politikáját: az életszínvonal általános javításának keretében felemelni a legelmaradottabb dolgozó rétegek — a falu dolgozó népének — életszínvonalát, egyúttal több termelésre senkenteni a parasztságot és így olcsóbbá tenni a város dolgozóinak életét is.

A falvak dolgozó népének vásárlóképessége növekedik, mert az ipari és mezőgazdasági cikkek árai közötti különbség — az »olló« — kisebb csukódik. Emelkedik a falu életszínvonala.

Ezt tanúsítja az alábbi összevetés:

<i>A parasztek által vásárolt és eladott cikkek árainak jelzőszámai</i>		
	1939	1948
a kapott árai	100	282
a fizetett árai	100	242
a kettő viszonya, ill. a parasztság vásárló képessége	100	112

A dolgozó parasztság vásárlóereje 1939-el szemben 12 százalékkal emelkedett. Ennyivel közeledett egymáshoz a tőkés termelés következtében létrejött árkülönbség a mezőgazdasági és ipari termékek között.

Az új Jugoszlávia gazdasági, politikai és társadalmi berendezésének szelleméből, Tervünk célkitűzéséből következik, hogy ezt a jelentős eredményt csak átlomásnak tekintjük, amelyet elhagyunk további fejlődésünk útján. Célünk a kötött árrendszer teljes megszüntetése. Ezt elérjük az ipari és mezőgazdasági termelőerők további nagyarányú kifejlesztésével, ami olcsóbbá teszi az árakat, mert csökkenti azok előállításának költségeit. Így módon a szabadforgalomban levő cikkek árai kiegyenlítődnek a jelenlegi kötött árakkal és így megszűnik a kettős árrendszer fentmaradásának szüksége. Az így kialakuló szabad forgalom azonban nem hasonlítható majd a tőkés országok szabad piacához, ahol az áru-

bőség csak játékoslagos, mert a fogyasztó tömegek vásárlóképessége korlátozott. Ez a szabad piac kielégíti majd a dolgozó tömegek növekvő szükségleteit, mert a termelés hajtóereje nem a tőkés haszna, hanem az ember, a dolgozók szükségleteinek kielégítése lesz.

III.

»Emelni mindhárom gazdasági szektor dolgozóinak általános jólétét.« (Az Öt éves Terv törvénye).

Életszínvonalunk emelkedését a következő számok mutatják:

Az életszínvonal jelzőszámai Jugoszláviában	
1939	100
1945	55
1946	80
1947	87
1948	107 (a Terv szerint).

Még idén túllépjük az 1939-es átlagot. Ha ehhez hozzávesszük a javak elosztása közötti különbséget 1939 és 1948 között, világos, hogy az új Jugoszlávia minden dolgozója már ebben az évben jobban fog élni, mint 1939-ben és távlataink az általános jólét nagyarányú emelkedését mutatják.

Ha a gazdasági téren, a tömegek életszínvonalának emelése terén elért eredményeket összevetjük más országok — különösen a tőkésországok — helyzetével, azt látjuk, hogy a Szovjet Szövetséget kivéve ilyen sikereket nem mutat fel egyetlen másik ország sem. A tőkés államokban állandóan romlanak a dolgozók életkörülményei, még azokban az országokban is, amelyek, mint az Egyesült Államok, meggazdagodtak a háborúban.

Hogyan lehetséges, hogy az oly nagyarányú háborús pusztítások és veszteségek után hároméves békés építés máris ennyit nyújthatott? Milyen közgazdasági csoda tette ezt lehetővé?

Le kell szögeznünk, hogy a közgazdaságban a csoda ismeretlen fogalom és ha valami csodaszzerű van abban, amit naponta látunk és átélünk, az az új Jugoszlávia dolgozó tömegeinek akadályt nem ismerő lendülete és alkotóereje. Ez elképzelhetetlen a tőkésországokban. Ez fölfoghatatlan azok részére, akik régi fogalmakban gondolkodnak és élnek. Ez csak ott lehetséges, ahol a dolgozók tudják és érzik, munka sajátjukat építik, magukért, önmaguknak dolgoznak, maguk élvezik verejtékük gyümölcsét.

Csak ott lehetséges ez, ahol az alapvető termelőeszközök a dolgozók kezébe kerültek és a termelés megszabadult a haszonélvező herék-től. Ilymódon az azelőtt külföldre vándorolt milliárdok az országban — a népi állam kezében — maradnak és az egykori hazai nagytőkések haszna is odafojlik.

Ezt csakis hazánk teljes politikai és gazdasági függetlensége tette lehetővé, és az eredmények éppen ezt bizonyítják. Az egykori félgvarmati és egyre jobban elszegényedő Jugoszlávia ma független és gazdaságilag egyre erősebb ország.

A régi Jugoszláviát a külföldi és hazai tőkések könyörtelenül kizsákmányolták. Kizsákmányolták mindenekelőtt az olcsó munkaerőt, kizsákmányolták hazánk természeti kincseit. A nálunk olcsón termelt nyersanyagot külföldön egészben vagy részben feldolgozták és drágán vásároltatták meg velünk. Ha építettek is gyárakat, azokba kimustrált

gépeket szereltek. Megakadályozták az ország ipari fejlődését, nehogy új versenytársuk támadjon és azzal kénytelenek legyenek a haszont megosztani.

Ma ez megszűnt, nemcsak azért, hogy államosítottuk az alapvető fontosságú üzemeket, de éppen törvényeinkre támaszkodva mindörökké lezártuk a kaput a tőkés kizsákmányolás bármilyen formában való feltámadása előtt. Ezt csakis azért tehetjük meg, mert valóban *függetlenek vagyunk*, és magunk irányítjuk sorsunkat.

Végül tervgazdaságunk az az emelő, amely az ily módon felszabdult termelőerőket a nép jóléte fokozásának szekerébe fogja. És éppen azért, mert a tervszerű gazdálkodás kizárja a tőkés termelésre jellemző zűrzavart, lehetővé vált a megnövekedett gazdasági teljesítőképességek irányítása, korlátozása, nem a haszonkulcs, hanem a nép *szükségleteinek* a szemelött tartásával.

Ipari termelésünk tavaly 67 százalékkal multa felül az 1939 évit. Ezt a régi gyárakkal értük el, mert új gyáraink még nem szóltak bele érezhető módon ebbe a fejlődésbe. Éppen ezért várható, hogy a további fejlődés az eddiginél rohamosabb ütemű lesz.

Habár megnövekedett a termelés, ma még érezhető bizonyos hiány. Azonban ez a megnövekedett szükségletek eredménye és semmi köze a tőkésországokban mutatkozó hiányhoz, amely a tele-raktárak mellett jelentkezik. Az Ötéves Terv feladatának végrehajtásával ez a viszonylagos hiány is megszűnik, mert a termelés mind mennyiségileg, mind minőségileg egyensúlyba kerül a néptömegek szükségleteivel.

IV.

»Hiba lenne, ha az; hinnénk, hogy az új rendszer sikerülhet a tervfeladatok mindennapi teljesítéséért folytatott harc nélkül, és hogy ölbetett kezekkel ülhetünk miután kiszámítottuk az adatokat és felállítottuk a tervet.« (Kádár Borisz: A kötött Árakról).

Térjünk vissza a gazdasági »olló«-hoz, annak említett összébcsöködéséhez és azt előidéző fejlődés gazdasági és politikai következményeihez — távlataihoz.

Megállapítottuk, hogy az ipari és mezőgazdasági termékek árai közötti eltérés, az ipari cikkek javára — az »olló« kinyílása, — a tőkésrendszer törvénye és egyuttal kifejezi az ipar és mezőgazdaság, város és falu közötti ellentétet, az ipar uralmát a mezőgazdaság felett, a falu kizsákmányolását a város által. (Ipar és város alatt természetesen gyárosok, bankárok, — az ipar tulajdonosai, tőkésék a város haszonélvezői, s a társadalom rabtartói értendők.)

Ennek alapja a mezőgazdaságban alkalmazott termelőeszközök alacsonyabb műszaki foka, a termelési technika maradisága. Habár a tőkés-termelés és gépesíti és korszerűsíti a mezőgazdaságot, annak alapvető átalakítására tőkés viszonyokban csakis a parasztság teljes tönkretétele és a földről való elűzése — tőkés nagybirtokok kialakulása után kerülhet sor. Ez a mezőgazdaság fejlődésének tőkés útja. Ez a földművelők fejlődési távlatja a tőkésrendszerben.

Ezzel szemben a népi demokrácia a szocialista útra viszi a mezőgazdaságot. Ez azt jelenti, hogy a termelőerők minél nagyobb arányú fokozásával nem egyesek, hanem az összesség javára emeli a társadalom gazdagságát. Ez azt jelenti, hogy a mezőgazdasági termelést fokozott mértékben kell emelni, hogy az összhangba kerüljön az ipari termeléssel. Ez kettős feladat. Egyrészt fokozni a mezőgazdaság

gépésítését és korszerűsítését szolgáló ipari termelést és munkálato-
kat, másrészt fokozni a parasztság munkájának termelékenységét és
belterjességét, emelni a falvak gazdasági szakértelmét és kultúrászín-
vonalát.

Ipari termelésünk jóval túllépte az 1939-es színvonalat. Mezőgazda-
sági termelésünk még nem érte el azt teljesen. Iparunk további tervsze-
rű növelése, a számbelileg erősen meggyarapodott városi lakosság ellá-
tása nagy feladatok elé állítja mezőgazdaságunkat, mindenekelőtt élel-
miszer termelésünket. Ezért szükséges a mezőgazdasági termelés széle-
sebb arányú emelése, a földművelők termelékenységének fokozása.

*»Szocialista iparunk feladata az, hogy segítse a föld-
művelés fejlődését, ellássa a parasztot, A földmű-
velés feladata viszont az, hogy feljavítsa és magasabb
színterületre emelje a termelést, biztosítsa a lakosság
élelmezését és az ipart ellássa nyersanyagokkal. Ma
tehát az új Jugoszláviában, csak a nép ellenségei töre-
kedhetnek arra, hogy szembedlitsák egymással a falut
és várost, földművelést és ipart, dolgozó parasztot és
munkást.« (Hebrang Andrija: Beszámoló az Ötéves
Tervről).*

A város ma nem tőkéseket, az ipar nem gyárosokat és bankárokat
jelent, hanem a gyárak és hivatalok dolgozóit, a parasztság édestestvé-
reit. A város és falu dolgozóinak harci szövetsége a város és falu kö-
zötti ellentét megszüntetésére, egy új egyensúly — új társadalom — ki-
építésére irányul. A fejlődés új útja falun a szövetkezetek irányába mu-
tat. A szövetkezetek a legalkalmasabbak, hogy egyrészt tömörítsék és
egységbe szervezzék a parasztságot, támogassák annak erőfeszítéseit,
másrészt a legközvetlenebbül vezessék a város és falu
árukereskedését, serkentőleg hatsonak mind a mezőgazdasági, mind az ipa-
ri termelés fokozására — ezzel az árak alacsonyabbá tételére és az ál-
talános jólét emelésére.

Az »olló« bezárására, az ellentétek megszüntetésére törekszünk. Mi-
nél jobban, minél tőkéletesebben, minél odaadóbban dolgozunk városban
és falun, minél nagyobb és több segítséget nyújtunk egymásnak — an-
nál hamarabb érjük el célunkat: a város és falu dolgozóinak egységes,
építő társadalmát.